
Ærkeengle-perioderne i historien

Af Oddvar Granly

Født 1941. Cand. mag. Lærer ved Rudolf Steinerskolen i Oslo 1971-81. Har siden undervist ved Rudolf Steinerhøjskolen i Oslo. Artiklen er fra *Libra* 2002/1-2. Oversættelse fra norsk Ellen Thuesen

En gammel lære går ud på, at syv ærkeengle efter hinanden impulserer kulturudviklingen i perioder på ca. 350 år. Det første kendte skrift, hvor denne ide bliver fremsat, er af den tyske abbed fra klostret i Sponheim, Johannes Trithemius (1462-1516) som i 1508 skriver den lille bog: *Von den syben Geysten oder Engeln*, eller som den fuldstændige titel på latin lyder: *De Septem Secundeis id est, intelligentiis, sive Spiritibus Orbes post Deum moventibus*. Han påberåber sig "den gamle filosof Menastor", som vel ingen i eftertiden har kunnet identificere. Trithemius nævner de syv ærkeengle i rækkefølge, sådan som de er tilordnet planeterne på følgende måde: Ori-fiel-Saturn, Anael-Venus, Zakariel-Jupiter, Rafael-Merkur, Samael-Mars, Gabriel-Måne og Michael-Sol. Han giver nøjagtige oplysninger om varigheden af hver enkelt periode: 354 år, 4 måneder, 4 uger og 4 dage.

For sine okkulte skrifter fik Trithemius kætteranklager mod sig. En gang, mens han lå syg, satte hans munke ild til hans store bogsamling af magisk og alkymistisk litteratur. Da resignerede han og rejste til Würzburg, hvor han i sine sidste år fik lov at virke som abbed ved det såkaldte Schottenkloster. Hans lære om ærkeenglene blev aldrig en del af den katolske teologi, men den blev langt senere taget op af visse teosofiske kredse i sidste del af det 19. århundrede. I 1893 holder C. G. Harrison en foredragsserie ved Berean Society i London med titlen: "The Transcendental Universe" (senere udgivet som bog). Her taler han i det 4. foredrag om ærkeenglene og den dramatiske overgang fra gabriel- til michaelstiden i sidste halvdel af det 19. århundrede: "Året 1879 betegner afslutningen på en periode af det åndelige liv i Europa og Amerika. I dette år kæmpede lysets hærskarer under ledelse af ærkeenglen St. Michael sig frem til en afgørende sejr over mørkets magter ledet af Beelzebub og Mammon i en række slag, som strakte sig over et tidsrum på 30 til 40 år."

Den samme kamp i de åndelige regioner på den tid skildrer Rudolf Steiner 24 år senere i et foredrag i Dornach (14.10.1917. GA 177).

Han lægger ligeledes stor vægt på, at en michaelsk tidsalder indledes i 1879 og er sig bevidst, at den åndsvidenskab, han skabte, blev muliggjort ved michaelsimpulsen. Hele det antroposofiske arbejde er sat ind for at fremme en michaelskultur. Allerede i bogen *Die Mystik im Auf-*

gange des neuzeitlichen Geisteslebens und ihr Verhältnis zur modernen Weltanschauung fra 1901 (GA 7) fremgår det, at Steiner er kendt med Trithemius' livsværk. I forskellige foredrag har han udtalelser, som bekræfter læren om ærkeengelperioderne, men det var ikke Steiners form at udarbejde en systematisk lærebygning om sådanne fænomener. Han kommer med ét aspekt ved sagen i ét foredrag, antyder en ny sammenhæng i et andet foredrag, giver en lille skitse af en anden side af sagen i et tredje osv. Flest udtalelser har han om de to sidste perioder: den gabrielske og den michaeliske tidsalder. Nogle af Steiners elever, som Walter Johannes Stein, Karl Heyer og Emil Bock har bidraget med nogle supplerende betragtninger, spredt rundt i deres artikler og bøger, men en samlet oversigt er endnu ikke skrevet, - sikkert ikke uden grund. Der er noget ved emnet som unddrager sig en systematisering. Man står da i fare for at skrive med en jordisk genstandsbevidsthed om himmelske væsener og spirituelle sammenhænge.

Det er heller ikke sådan, at en tidsperiodes egenart kun kan forstås ud fra en ærkeengels virke. I perioderne gør også andre kosmiske indflydelser sig gældende, og dertil spiller forskellige tidsrytme-lovmæssigheder en rolle, men fremfor alt er det afgørende, hvordan menneskene selv stiller sig ind i forholdene. I enhver tid viser der sig derfor en mangfoldighed. Nedenfor bringes en oversigt over ærkeengleperioderne efter hinanden med tilhørende planeter fra *oldtidens michaelstid* til den *nuværende michaelstid*. Årstallet i højre kolonne angiver periodens begyndelse. Tallene fremgår af en notesbog fra 1924 som Rudolf Steiner noterede i under foredragserækken i Torquay: *En indivielsevej for vor tid*. Det er visse afvigelser mellem Steiners og Trithemius' tidsangivelser.

Året 1879 er fælles, men de andre årstal afviger med få decennier.

(Afsnittene om ærkeenglen Gabriels og ærkeenglen Michaels to perioder er medtaget i fuldt omfang. De øvrige afsnit er forkortede, men kan læses i deres helhed i tidsskriftet Libra 1-2 2002)

Så vil vi forsøge at beskrive ærkeengel og planetkvalitet i sammenhæng med nogle historiske hændelser - med de forbehold, som er nævnt ovenfor.

Ærkeengel	Planet	Årstal
Michael	Sol	550 f.Kr.
Orifiel	Saturn	200 f.Kr.
Anael	Venus	150 e.Kr.
Zakariel	Jupiter	500
Rafael	Merkur	850
Samael	Mars	1190
Gabriel	Måne	1510
Michael	Sol	1879

Michael-Sol 550-200 f. Kr.

Kristus som solvæsen bereder sin vej til jorden. Michael forvalter den kosmiske intelligens knyttet til solen. Denne skal omsider blive virksom i hvert enkelt menneske. Prometheus tager ilden fra guderne og giver den til menneskene. Platons idelære er en sidste genklang af den oprindelige tilstand, da det væsentlige lå i det kosmiske. Men allerede hos Platons elev, Aristoteles, bliver ideen immanent, som virksom i tingen. I sine kategorier udmejsler han bestemmelserne for mennesketankens virksomhed. Når et større antal mennesker kan tænke selvstændigt, bliver demokrati mulig. Den vise Solon forbereder grundlaget for dette. Da han bliver arkhont [leder], tager han skridt til at afskaffe adelens særrettigheder og udvirker, at et bredere lag af folket kan deltage i folkeforsamlingen. Han indfører også ordningen med en jury ved domstolene. Efter hans død i 594 f.Kr kommer et tilbageslag for det spirende demokrati, da et tyrannælde følger, men i 510 f. Kr. bliver den sidste tyrann styrtet og folkeforsamlingen genoprettet. Året regnes for demokratiets fødsel. Det omfattede ikke kvinder, slaver, fattige og indvandrere, men et nyfødt demokrati har brug for tid, før det bliver livsdueligt. Et stort fremskridt var sket sammenlignet med de tidligere forhold. Michael er frihedsgengelen, men giver ingen frihed gratis. Den skal tilkæmpes. Michael er den eneste ærkeengel, som fremstilles i kamp mod en fjende, dragen. Fra øst blev grækerne truet af de overmægtige persere, men ved dygtighed og kløgt, man kunne sige personliggjort intelligens, vandt grækerne i tre store slag. Så var friheden igen sikret for en tid, og i Periklestiden når den græske kultur sine højdepunkter i kunst, arkitektur, drama og filosofi.

Et centralt sted for udviklingen af græsk ånd var Delphi, stedet for solguden Apollon. Til ære for ham blev der bygget et tempel med den kendte indskrift over tempelportenen: Kend dig selv. Bevidstheden skal ikke blot vendes udad, men også indad til selverkendelse. Der er også noget michaelisk over Apollon. Han besejrer også dragen. Fra en slugt i Delfi hæver det giftdampspyende uhyre Python sig, men solguden sender sin pil mod dragen og dræber den. På dette sted bliver templet bygget, og den damp, som end-

nu stiger op fra afgrunden bliver til velsignelse. Den giver Pythia på trefoden evnen til hendes orakelsvar.

Michael er den engel, som sender sine stråler ud i alle retninger ligesom solen. Michael er kosmopolit. Dette træk kommer til udtryk ved det verdensrige, Alexander den Store skabte. Han udbreder det græske sprog og den græske kultur, men samtidig knæler han for de fremmede guder, hvor han kommer, og arrangerer bryllup for dem af sine soldater, som gifter sig med indfødte kvinder.

Ved indgangen til denne michaelperiode optræder Pythagoras i Grækenland, og i andre kulturområder optræder samtidig andre lysende skikkelser: Buddha i Indien, Confucius i Kina og Zarathustra i Persien.

Orifiel - Saturn 200 f.Kr. - 150 e.Kr.

Orifiel er ligesom Saturn streng og hård. De står for en ordnende kraft, men når substansen svækkes kan virkningen blive splittelse og kaos. Trithemius nævner, at bygningen af Babels tårn og den efterfølgende sprogforvirring fandt sted under en tidligere orifielperiode.

Den sidste periode omfatter Romerrigets historie fra republik til kejsertid. Under republikken ville romerne nedbryde resterne af gamle asiatiske anordninger: arvelige monarkier, teokratiske og hierarkiske strukturer, som havde overlevet sig selv. Man skulle herske i kraft af, hvad man selv er, og ikke hvem, man nedstammer fra. Der grundlægges en jordisk retsbevidsthed, som vil regulere forholdene mellem menneskene her og nu - som romerske statsborgere. Den ordnende kraft er længe fast og stærk, til tider brutal, men under Cæsars sidste år sker overgangen til en fase præget af opløsning. Efter ham går den romerske republik i opløsning, og kejsertiden, som følger, betyder et skridt tilbage til de gamle former med monarki og arvefølge. Under Tiberius, Caligula og Nero udarter riget sig til et brutalt vanvid. Under denne mørkeste tid: Jesu fødsel og kristendommens tilblivelse. I år 64 de første kristendomsforfølgelser, i år 70 Jerusalem ødelæggelse, i år 79 Vesuvus udbrud. Pompei og Herculaneum går til grunde.

Saturn virker på sanseorganerne. Det sanselige, sensuelle kommer tydelig i forgrunden i denne fase af Roms historie.

Anael - Venus 150 - 500

Den inspirerende kraft ovenfra er nu den kærlige hengivelse, og forsagelse og offervilje udfoldede sig blandt de kristne i denne tid. Da deres gudsyndelse var forbudt, fandt de sammen i katakomberne, og det fromme liv under de fattige forhold var langt væsentligere for dem end kejservældets pomp og pragt, som udfoldede sig på overfladen. Kristendomsforfølgelserne bliver særlig stærke under Diocletian. Utallige lider martyrdøden, men de kristne lader sig ikke

standse i deres gudsyndelse. Den følgende kejser, Konstantin, undrer sig over den uovervindelige kraft, som besjæler de kristne. Under et slag, han leder, skal han have fået et drømmesyn: et kors på himlen med indskriften: "Ved dette tegn skal du sejre". Det bliver et vendepunkt. Fra år 313 giver han de kristne fulde rettigheder. Så begynder en aktiv tid for de kristne menigheder med kirker og forsamlingshuse, som kan rejses i frihed.

Perioden er præget af folkevandringerne, og de mange heltesagn vidner om mennesker, som har sat deres liv ind for en større sag.

Zakariel - Jupiter 500 - 850

Denne åndelige impuls står for visdom, tænkning i helheder og større perspektiver, og samtidig er den en formimpuls, som skaber orden og struktur. Den katolske kirke får en afgørende vækst og organisering under Gregor den Store (pave 590 - 604), som forstod at bringe modsætninger til et frugtbart samvirke. Han kunne værdsætte de forskellige folks egenart, hvad enten de var angelsaksere, langobarder eller germanere, og han veg ikke tilbage for at integrere hedenske eller førkristne trosforestillinger i kirkens teologi som for eksempel læren om skærsilden. Den gregorianske sang bærer hans navn med rette. Kirken blev stor, mere katolsk i egentlig forstand. Ordet kommer af græsk *katholikos*, som betyder universel eller altomfattende. - Der var omfattende kirkebyggeri. Klosterbevægelsen opstår som noget nyt i Europa. Klosterreglerne udformes og de tre idealer, som munkene skulle leve efter: Kyskhed, armod og lydighed.

Fra flere forskellige sider udgik en ordnende kraft: fra frankerne, fra Arthur-ridderne og fra araberne. De sidstnævnte bragte logikken til Europa.

Rafael - Merkur 850 - 1190

Rafael er lægekunstens skytsengel, som beforder de helbredende evner, og merkurstaven med de to slanger er et talende symbol for den opadrettede jeg-kraft i balance mellem de modsatrettede kræfter.

Ved begyndelsen af denne periode finder gralshændelserne sted. Når Parsifal efter en lang tid med prøvelser er modnet til at stille det terapeutiske spørgsmål til Amfortas i gralsborgen: "Was wirret dir?", begynder en helbredende kraft at virke i dennes syge krop og gør ham rask. - Ved slutningen af Rafael-perioden fødes Frans af Assisi. Han var livsnyderen, som efter en indre vækkelse vier sig til omsorg for alle, som lider. Spedalskhed var blevet en folkesygdom.

Merkur står for bevægelse, opbrud, opløsning og nydannelse. Perioden er tiden for vikingetogterne og begyndelsen på korstogstiden. Lange strækninger tilbagelægges til lands og til vands, da kejsere, riddere, forkyndere, van-

drende munke og pilgrimme er undervejs mod nye mål.

Samael – Mars 1190 - 1510

Mars var hos romerne krigsguden. Vi forbinder Mars med kamp og strid. Djengis Kahn (1162-1227) overfalder Europa med sine barske mongolske horder. Nye korstog og Hundreårskrigen mellem England og Frankrig, hvor Jeanne d'Arc (1412 - 1431) optræder i sidste fase. Krudtet bliver videreudviklet og i stigende grad brugt i nye ildvåben. - Mars kræver mod. Colombus og de store opdagelsesrejsende, reformatorerne Huss og Luther, forskeren Kopernikus baner vejen for et nyt verdensbillede.

Den nye videnskab og teknik er udtryk for, at mennesketanken vender sig mod det rent fysisk observerbare. I en af sine notesbøger skriver Rudolf Steiner om Samael-tiden: "Det kosmiske liv træder tilbage; det jordiske er fremherskende." Samael-Mars førte menneskene stærkere ind i den jordiske formverden, opgaven var at befæste mennesket i den fysiske materie. I 1100-tallet havde de mere himmel-orienterede platonikere i Chartres stor indflydelse, men omkring år 1200 bliver de afløst af de mere jord-orienterede aristotelikere. De havde én fælles overbevisning: at ideen eller almenbegrebet har del i en åndelig virkelighed. Under Thomas Aquinas i 1200-tallet føres realismens standpunkt til sejr: almenbegrebet er forbundet med tingen, men i 1300-tallet vinder nominalismen: almenbegreberne har ingen reel eksistens, de er væsensløse betegnelser, som vi bruger for at orientere os i tilværelsen på en praktisk måde. Vi bruger udtrykket "den mørke middelalder". Man kunne også sige: en tid, som mere rettede sig mod nattens kvaliteter, da menneskesjælene i søvnens rige har kontakt med englens. Renæssancen betyder dermed en opvågning fra nat til dag, man bliver aktiv i de fysiske sanser.

Gabriel – Måne 1510 - 1879

I Det nye Testamente optræder Gabriel som den engel, der giver budskabet til Maria, at hun skal føde en søn. Gabriel har med forplantningen at gøre, at slægt skal følge slægters gang, hele arvefølgen. I denne tidsalder bliver religionen nærmest noget som retter sig efter arveforholdene. Vi får mægtige monarkier, og krigene bliver ofte arvefølgekrige. Dynastierne kæmper mod hinanden. I huset Habsburg blev retten grundlagt på fyrstelige arveforordninger. Man får et slående indtryk af overdådigheden i denne kejserslægt ved at gå i samlingerne på Hofburg i Wien. Så vidste de, hvordan de skulle udvide og befæste deres magt: "Bella gerant alii, tu, felix Austria, nube!" (Krigene kan de andre føre, du, lykkelige Østrig, indgå giftermål!) -

Det latinske ord *natio* betyder fødsel eller slægt, af det samme ord er *nation* afledt. Begge fænomener har med Gabriel-Måne at gøre. Når vi bladrer i et historisk atlas fra

denne nyere tid, kan vi se Europa som et kludetæppe af fyrstendømmer, kongedømmer osv. i stadig forandring. Først mod slutningen af den gabrielske tidsalder har de europæiske nationer fundet deres nogenlunde stabile grænser. Italiens samling i 1860'erne og opgøret mellem Tyskland og Frankrig i 1870 er noget af det sidste i denne proces.

Ud over fødsel og arv og det nationale ændrer også tænkningen karakter i denne periode. Af de syv frie kunster i middelalderens skoling blev *Dialectica* eller *Logica* tilordnet Månen. Rudolf Steiner beskriver, hvordan menneskets

Fra Angelico (1387-1455). Forkyndelsen. Museum San Marco. Firenze

hjerne i Gabriel-Måne-tidsalderen impulseres sådan, at der dannes et nyt organ i form af en ganske bestemt struktur i forhjernen. Denne nedarves. Organet kan ikke påvises på ydre måde, men det er aktivt. Det danner grundlaget for den stofbundne hjernetænkning, som udforsker verden med de fysiske sanser og den kombinerende forstand. I den næste michaelperiode kan dette intellektuelle organ tjene nye opgaver ved, at det spiritualiseres. (Foredrag i London 1.5.1913 og i Stuttgart 18.5.1913, GA 152).

I den hertil gabrielske tidsalder udvikler intellektualismen sig, særlig fra oplysningstiden i 1700-tallet, og den når en vis kulmination i det næste århundrede. Årene 1858 og 1859 kan stå som gennembrudsårene for den teoretiske materialisme. Da udkommer Charles Darwins værk *om ar-*

ternes oprindelse, Rudolf Virchows *Zellular-Pathologie*, Gustav Theodor Fechners *Psycho-Physik*, Karl Marx *Zur Kritik der Politischen Ökonomie*, og Bunsen og Kirchhoff udarbejder *metoden for spektralanalyse*.

Nuværende Michael – Sol 1879 - 2300

Den tidsalder, vi lever i, giver nye åndelige muligheder. Michael vil hjælpe os med at spiritualisere intellektet - som da først må være til stede. Den faste basis i tænkningen, som er skabt i den gabrielske tidsalder, kan nu udvides til at omfatte de åndelige sider af tilværelsen. En af Michaels attributter er vægten. Den betyder bl.a., at vi er kaldede til at søge en ligevægt mellem på den ene side de jordiske opgaver og forpligtelser og på den anden side de åndelige hensyn. At vi ikke flygter fra det, som er forhærdet, fra de umenneskelige systemer, bureaukratiet osv., men i stedet arbejder på at forvandle og menneskeliggøre forholdene - det forventer Michael af os.

Det solide grundlag, som Gabriel gav: arv, tradition, familie, monarki, kunne holde sig som efterdønninger nogle decennier efter 1879, men i begyndelsen af det 20. århundrede svinder dette hen. Vi kan konstatere følgende fænomener: for hver generation bliver der et mindre antal slægtsportrætter på stuevæggene, fordi man ikke længere identificerer sig så stærkt med familiebåndene. På de to år 1916 - 1918 forsvandt tre kejserdømmer i Europa (inkl. den russiske Zar), og de tilbageværende monarkier mister sin fordums glans, de folkeliggøres, og stadig flere ønsker dem afskaffet. En rig forplantning var en selvfølge i gabrielstiden, men nu hører de store børneflokke fortiden til i vor del af verden. Man øjner en reduktion i befolkningsvæksten i ilandene. Her blegner også den nationalfølelse, som var så stærk endnu i 1800-tallet. I det næste århundrede ser vi, hvordan overnationale ordninger af forskellig art træder i kraft. Først Folkeforbundet, så FN, så forsvarspagter og handelsunioner, det hele top- per i globaliseringen.

Michael vil det kosmopolitiske. Alt, hvad der bygger på nation og race er fortidigt og reaktionært, men så må man spørge sig: svarer de overordnede fællesskabsstræbelser til de konkrete menneskelige hensyn? Bliver EU et sandt fællesskab eller en sammenslutning af nationalegoisme, som udbytter en anden del af verden? Udfordringerne er der hele tiden til at få vægten i balance, ligevægten mellem den ideelle sfære og den jordiske praksis. Ved indgangen til det 20. århundrede var der en fredsoptimisme i luften, som også den norske statsminister Gunnar Knudsen gav udtryk for foråret 1914: "Aldrig har den politiske himmel været mere skyfri end nu!" Flere mente, at krige hørte fortiden til, men vi ved, hvordan det gik. Den 28. juni 1914 smældede skuddet i Sarajevo og den 1.

Guariento (ca. 1320-1370) Der Hl. Erzengel Michael wiegt die Seelen

Verdenskrig begyndte og dannede grundlaget for konflikter, som førte til den 2. Verdenskrig. Hvad blev det så af den michaeliske impuls, som skulle befordre det over-nationale samarbejde? Man kan gyse lidt ved tanken om, at den 19-årige gymnasieelev, som udløste det skæbne-svangre skud i Sarajevo havde navnet Gabriel Princip (!) Krigshandlingerne førte til en forstærkning af nationalismen.

De to ærkeengle Gabriel og Michael har forskellig virkemåde på et væsentligt område: Mens Gabriel virker direkte og nærmest påtvingende, er Michael frihedsengelen. Han afstår fra at være direkte førende, fordi han respekterer menneskenes frihed. Først når mennesket tager et initiativ til den gode handling, kan Michael hjælpe. Vi har nu tilbagelagt vel en tredjedel af michaelperioden, og vi ser, at flere træk, som vi kan kalde michaeliske, har indarbejdet sig i menneskenes sindelag. Vi ser det i alle slags frigørelsesbestrebelse. Det er utænkeligt at gå tilbage til gamle dages autoritære samfund. Menneskene (i vor del af verden) er langt hen ad vejen fritstillet i forhold til de gamle sociale bindinger: arv, traditioner, slægt osv., for mens spørgsmålet i gabrielstiden var: *hvem nedstammer du fra*, lyder det i michaelstiden: *hvem er du?* Frihed fra tvang og undertrykkelse er opnået på mange områder,

men hvordan man omgås med den "frihed fra" som er vundet, er et næste spørgsmål. Men det står også i frihedens tegn! Intet ovenfra tvinger hverken til det ene eller det andet. Tusinder opsluges af konsumsamfundets grådige livsnydelse, men samtidig bruger et stort antal mennesker friheden til den gode sag og inspirerer andre til indsats. Dette er den næste fase af friheden, hvor den bliver skabende. Et michaelisk træk er også den interesse for det oversanselige, som har vundet udbredelse de sidste tredive år. Sjælen sidder ikke længere så tungt i legemet. Når man betragter portrætter af mange personligheder fra det 19. århundrede, for eksempel Victor Hugo, Karl Marx, Bjørnstjerne Bjørnson eller John D. Rockefeller - hvad enten de er åndshøvdinge eller industrigrundlæggere, slår det én: du glade verden, hvilken robust konstitution! Sådanne mennesker findes ikke længere. Vi er blevet sartere, mere transparente og derfor måske mere modtagelige for spirituelle indflydelser. Der frembydes i dag et stort antal religiøse og okkulte tilbud. Mange dukker ned i gamle orientalske skolningssystemer, mens andre vil forsøge at højne sine åndsevner med udgangspunkt i vor tids bevidsthedssituation. Mange muligheder afprøves. Dét vil have livets ret, som kan bidrage til løsninger af de problemer og skyggesider, vore samfund er belastet af.